

ПЕРМАНЕНТНА РЕВОЛЮЦІЯ

**ПІДЙОМ
УЛЬТРАПРАВВИХ**
і завдання революціонерів

ПЕРМАНЕНТНА РЕВОЛЮЦІЯ

Редактор: Алехандро Бодарт

Редакційний комітет: Імран Камайана
Езра Отієно - Олег Верник - Серхіо
Гарсія - Дуглас Дініц - Рубен Цанофф - Вероніка О'Келлі

ЗНАЙДІТЬ НАС ТУТ:
www.isl-lis.org
Електронна адреса: coordination@isl-lis.org

3 ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

4 ПІДЙОМ УЛЬТРАПРАВИХ І
ЗАВДАННЯ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ

10 СХІДНА ЄВРОПА. ПРАВА
ХВИЛЯ: ПРИЧИНИ, ПОТОЧНА
РЕАЛЬНІСТЬ І ВІДПОВІДІ
ЛІВИХ

ПРОТИ СІОНІСТСЬКОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПОЗОВУ, СОЛІДАРНІСТЬ З АЛЕХАНДРО БОДАРТОМ

12 серпня в Буенос-Айресі починається судовий процес проти нашого товариша Алехандро Бодарта, лідера MST в FITU та координатора ISL, якого DAIA (Делегація ізраїльських асоціацій в Аргентині) кримінально звинувачує в тому, що він «антисеміт» за його засудження сіоністських злочинів і за його солідарність з боротьбою палестинського народу.

Виходячи з брехливого звинувачення Міжнародний Альянс пам'яті жертв Голо-

косту (IHRA), DAIA та сіоністський рух у всьому світі прагнуть замовкнути будь-яку особу чи організацію, яка критикує антипалестинський геноцид, який здійснює Держава Ізраїль.

Перед обличчям цієї антидемократичної атаки і в обороні палестинської справи та права на свободу вираження поглядів ми вітаємо заяви солідарності, на координації @isl-lis.org

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ

У цьому випуску ми висвітлюємо актуальну тему на міжнародній політичній арені, яка викликає постійні дискусії серед активістів: сумнозвісне зростання крайніх правих формувань, які навіть здобувають владу в деяких країнах.

Основна причина зростання крайніх правих пов'язана з глибокою капіталістичною кризою і послідовними провалами традиційних правих, а також реформістських або так званих прогресивних урядів. Адже поки вони не поривають з капіталізмом, криза не залишає місця для поступок масам і нав'язує дуже жорсткі плани жорсткої економії, скорочення зарплат, нестабільність робочих місць і втрату соціальних прав. Таким чином, ці уряди прокладають шлях для ультраправих, які представляють себе як щось відмінне від політичного порядку і капіталізують соціальні заворушення.

Після перемоги ультраправих на виборах до Європейського парламенту дехто вбачає «ліву контрхвилю» у нещодавніх перемогах французь-

кого Нового народного фронту та британських лейбористів. На жаль, це не так. Обидві перемоги виражають демократичні резерви народних секторів, які використали свої голоси, щоб зупинити Ле Пен у Франції або покласти край 14-річному правлінню консерваторів у Великій Британії. Але немає жодних підстав радити переможцям. Вони є системними політичними силами, які часто керували або були в складі капіталістичних урядів жорсткої економії, що розчарували народні маси і таким чином звільнили місце для ультраправих, які все ще динамічно розвиваються. Якщо вони повторять свої невдачі в уряді, то лише ще більше посилять правих.

На цих сторінках, поряд з аналізом складного феномену ультраправих та кількох конкретних прикладів країн Америки, Азії та Європи, ми розглядаємо виклики, з якими стикаються революційні течії, щоб протистояти і перемогти цього великого ворога.

ПІДЙОМ УЛЬТРАПРАВИХ І ЗАВДАННЯ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ

АЛЕХАНДРО БОДАРТ

Світ переживає безпрецедентну за своїми характеристиками поляризацію. Одним з її проявів, який викликає найбільше занепокоєння, хоча і не єдиним, є підйом ультраправих.

По інший бік барикад зростає мобілізація експлуатованих і пригноблених, але без узгодженого керівництва, яке могло б спрямувати їх до революційної перспективи. Це нове пробудження явища, яке досить сильно нагадує фашизм, небезпечно наближає нас до варварства і кидає виклик усім нам, хто вірить, що соціалістичний світ не тільки можливий, але й більш нагальний і необхідний, ніж будь-коли. Розуміння причин виникнення і зростання цих реакційних політичних проявів є першим кроком до розробки стратегії протистояння їм, до перегрупування революціонерів і до боротьби за робітничі уряди в національному і глобальному масштабі.

Зростання ультраправих почалося з початком нового століття, але в останні роки прискорилося. На думку деяких науковців, це вже четверта

ультраправа хвиля з часів Другої світової війни. Відмінність цієї хвилі від усіх попередніх полягає в тому, що вони вперше набрали масову

електоральну вагу, поширилися на міжнародно-му рівні та отримали урядову владу в деяких з найважливіших країн світу.

Разом з Трампом і Болсонару вони правили в США і Бразилії ще кілька років тому, і, хоча вони програли наступні вибори, вони зберегли величезний вплив, а Трамп, ймовірно, повернеться до влади цього року. З моменту приходу до влади індуїстського націоналіста Нарендри Моді в 2014 році вони керують Індією, найбільш густонаселеною країною на Землі. Реджеп Ердоган керує Туреччиною з того ж року. Нещодавно лібертаріанець Хав'єр Мілей став президентом Аргентини. А уряд на чолі з Біньяміном Нетаньяху в Державі Ізраїль несе відповідальність за масові вбивства палестинського народу.

На нещодавніх виборах до Європарламенту зростання ультраправих у головних імперіалістичних державах шокувало старий континент. У Франції партія Марін Ле Пен посіла перше місце, спровокувавши політичний землетрус. Хоча пізніше вона зазнала поразки у другому турі парламентських виборів, її зростання не викликає сумнівів. В Італії коаліція на чолі з Джорджіа Мелоні, спадкоємцем партії Муссоліні, закріпилася при владі. У Німеччині друге місце посіли неонацисти з «Альтернативи для Німеччини». Ультраправі перемогли в Австрії та Бельгії і показали хороші результати майже в усіх країнах ЄС. Окрім «Мелоні» в Італії, Віктор Орбан керує Угорщиною, а подібні сили входять до складу коаліційних урядів у Хорватії, Словаччині та Фінляндії. До кількох місяців тому вони також керували Польщею. Шведський уряд тримається на зовнішній підтримці ультраправих, а в Нідерландах ультраправі перемогли на останніх парламентських виборах. Європейський політичний ландшафт виглядає похмурим.

Незважаючи на суттєві відмінності між цим явищем і фашизмом часів Другої світової війни, якщо йому вдасться консолідуватися і завдати значних поразок робітничому руху, він може еволюціонувати в дуже схожі форми. У найближчому майбутньому це не видається найбільш вірогідною перспективою, оскільки нинішня міжнародна ситуація також демонструє широке піднесення боротьби робітників, жінок і молоді, яка продовжує залишатися динамічною і важко піддається демонтажу, незважаючи на нерівномірність її рівнів. Зворотним боком підйому ультраправих є огида, яку вони викликають у решті населення, що підживлює соціальну мобілізацію для протистояння їм, як ми щойно бачили у Франції та майже в кожній країні, де вони піднімають голову. Навіть геноцидна Держава Ізраїль, яка є найближчою до фашистської держави, не може стабілізуватися через героїчний

опір палестинського народу та надзвичайні прояви міжнародної солідарності, переважно в центрі американської та європейської імперій. Але ми не можемо мінімізувати явище, яке знаходиться на підйомі і якому ми повинні протистояти єдністю на вулицях і розвитком сміливих ініціатив для зміцнення будівництва наших партій і перегрупування революціонерів на міжнародному рівні.

ПОДІБНОСТІ, ВІДМІННОСТІ ТА СУПЕРЕЧКИ

Хоча різні ультраправі популістські сили дуже неоднорідні, вони мають спільну основу, яка їх ідентифікує. Вони є ксенофобами, расистами та мізогіністами. Вони відкрито захищають соціальну нерівність як природне явище і люто виступають проти будь-якого втручання буржуазної держави з метою її пом'якшення. Вони глибоко індивідуалістичні, елітарні та меритократичні. Вони звинувачують людей у бідності та злиднях і відмовляються надавати їм будь-яку допомогу за рахунок суспільних ресурсів.

Абаскаль, Нетаньяху, Мілей, Орбан, Моді, Болсонару, Трамп, Ле Пен і Мелоні.

Їхня мета - покінчити з правами, які були завойовані десятиліттями боротьби, головним чином, з трудовими правами, і різко скоротити соціальні витрати держав, щоб зменшити податки на корпорації і таким чином гарантувати їм надприбутки.

Вони знають, що для цього їм доведеться перемогти робітничий клас, і саме тому вони намагаються нав'язати все більш авторитарні та репресивні режими, обмежуючи або ліквідуючи демократичні свободи.

Вони презентують себе суспільству як силу з низкою центральних ідей і простих, але ефективних відповідей. Вони пропонують заборонити імміграцію, яку звинувачують у погіршенні рівня життя «корінних» більшостей, переважно в Євро-

пі та США. Вони представляють себе прапоросцями безпеки і пропонують залізний кулак і посилену мілітаризацію для «наведення порядку», заперечуючи будь-який зв'язок між соціальною маргіналізацією і злочинністю та намагаючись покласти край соціальним протестам. Ще одна їхня центральна ідея - корупція, яку вони асоціюють виключно з «політичним класом» і деякими групами, які йому протистоять, уникаючи її зв'язку з великим бізнесом, банками і мережами режимів, корумпованих до самої основи. Вони захищають націоналістичну політику або нібито

ідеї суверенітету в імперіалістичних країнах, тоді як у відсталих або напівколоніальних країнах вони представляють себе як лакеїв імперіалізму.

Ще одне питання, яке їх об'єднує, - це ісламофобія, яка заохочується владою після терактів 11 вересня і є основним аргументом, що спонукає їх захищати державу Ізраїль та її політику геноциду. У країнах з етнічними меншинами, таких як Індія, вони мають глибоко расистське ставлення до них. Вони пов'язані з багатьма церквами та релігіями і нападають на те, що вони називають гендерною ідеологією, а також на здобутки жіночого руху та ЛГБТ+ руху, такі як право на аборт та одностатеві шлюби, які вони звинувачують у «спотворенні» свідомості молоді та руйнуванні інституту сім'ї. Вони також відкидають екологічні права на користь видобувного бізнесу.

Однак, незважаючи на ці домовленості, різні ультраправі партії та рухи мають відмінності між собою. Хоча всі вони оголошують себе «анти-системними» і критично ставляться до буржуазно-демократичних чи ліберальних режимів і поки що змагаються за владу через їхні механізми, існують відмінності між тими, хто є більш «ре-

формістським» у своїх зусиллях, спрямованих на здійснення пропонованих ними змін, і тими, хто хотів би запровадити все якнайшвидше. Однак й досі дуже мало тих, хто пропонує або намагається нав'язати інші типи режимів силою або відкрито присвячує себе організації воєнізованих груп.

Існують також відмінності між тими, хто приєднується до України, і тими, хто приєднується до Росії у війні, яка триває вже більше двох років. У Європі, хоча вони й декларують себе євроскептиками та прихильниками «суверенітету», далеко не всі з них розглядають можливість виходу з Європейського Союзу чи НАТО. І якщо більшість намагається дискурсивно відмежуватися від фашизму 1930-х років, щоб розширити свою базу підтримки, то інші відмовляються це робити. Ці нюанси призвели до появи різних просторів, що постійно змінюються в Європарламенті.

Одна група гуртується навколо Мелоні, яка останнім часом намагається зблизитися з традиційними консервативними правими. Інша група, яка набирає силу, - це «Патріоти за Європу», яку пов'язують з угорцем Віктором Орбаном, який відкрито підтримує Путіна і симпатизує Трампу. Сантьяго Абаскаль з Vox нещодавно приєднався до цієї групи (покинувши Мелоні). Так само як і голландські ультраправі, блок Марін Ле Пен та інші сили, включаючи Сальвіні з італійського коаліційного уряду, що робить його найсильнішим блоком у цьому ідеологічному спектрі. Є й інші сектори з більш відверто фашистським дискурсом, наприклад, «Альтернатива для Німеччини», яка формує власну групу.

Спочатку ця нова ситуація призвела до величезного соціального конфлікту та зростання різноманітних лівих популістських виразів на міжнародному рівні. У Латинській Америці розвинувся новий дрібнобуржуазний націоналізм, не пов'язаний з традиційними буржуазними секторами, головним референтом якого став Чавес у Венесуелі, а лівоцентристські або популістські варіанти прийшли до влади на значній частині континенту.

За часів Мілея дискурс лібертаріанської тенденції набрав обертів. У регіонах Азії та Близького Сходу релігійний екстремізм роками набирає силу, і там, де він панує, він нав'язує глибоко авторитарні та середньовічні практики щодо жінок і суспільства в цілому.

ПРИЧИНИ

Ультраправі існують десятиліттями. Важливо з'ясувати, чому їм вдалося завоювати симпатії широких верств населення і стати явищем між-

народного масштабу. Хоча тут зійшлося багато чинників, визначальним з них стала капіталістична криза, що розгорнулася в перші роки нового століття. Ця криза за своїми масштабами є порівнянною з великими кризами капіталізму, які спровокували історичні зміни, привели людство до двох світових воєн, до народження першої робітничої держави в Росії або до піднесення фашизму в Європі тощо.

Капіталізм як система і буржуазна демократія як механізм панування, що «перемогли» після розпаду Радянського Союзу в 1990-х роках і, за прогнозами ідеологів правлячого класу, будуть існувати вічно, почали занепадати вже через кілька років.

У 2008 році вибухнула економічна криза, яка стала найтяжчою з часів Великої депресії 1930-х років. Труднощі робітників і пригноблених поглибилися до нестерпного рівня. Відчай масових верств населення в незліченних напівколоніальних країнах спричинив безпрецедентну міграційну кризу. Нестримний екстрактивізм спричинив соціально-екологічні катастрофи, які продовжують поглиблюватися. Скорочення соціальних видатків призвело до кризи охорони здоров'я, найтрагічнішим наслідком якої стала пандемія, що змусила населення планети на кілька місяців зачинитися в ізоляції.

Все це призвело до того, що «демократія», яка в десятиліття холодної війни проти сталінської бюрократії була важливою зброєю капіталістичної пропаганди, стала порожньою оболонкою для переважної більшості людства. Роки застосування неоліберальних планів і поглиблення соціальних страждань призвели до кризи старих партій, які історично чергувалися при владі. Таким чином, гегемоністський дискурс, який вдалося нав'язати імперіалізму та буржуазії, зазнав краху. Навіть імперіалістична гегемонія США почала ставитися під сумнів.

ЗРУШЕННЯ ВЛІВО ЗМАРНОВАНЕ

Спочатку ця нова ситуація призвела до величезного соціального конфлікту та зростання різноманітних лівих популістських проявів на міжнародному рівні. У Латинській Америці розвинувся новий дрібнобуржуазний націоналізм, не пов'язаний з традиційними буржуазними секторами, головним референтом якого став Чавес у Венесуелі, а лівоцентристські або популістські варіанти прийшли до влади на значній частині континенту.

Хвиля докотилася до США, де зросла фігура Берні Сандерса, а невелика організація всередині

Демократичної партії, DSA, наповнилася молодими людьми, які визначали себе як соціалісти, вступаючи до її лав. У Європі «Сіріза» стала міжнародним еталоном нової реформістської лівої, з радикальним дискурсом, який почав долати стару соціал-демократію і мав схожі прояви на більшій частині старого континенту. Програмна і класова обмеженість усіх цих лідерів, яким довелося випробувати свої пропозиції в умовах гострої капіталістичної кризи, призвела до того, що замість того, щоб вжити антикапіталістичних заходів, вони, прийшовши до влади, обернулися проти масового руху, продовжуючи застосовувати заходи жорсткої економії і плани, розроблені МВФ і Світовим банком, які збільшували труднощі трудящих.

Це призвело до провалу всього цього досвіду і спровокувало велику деморалізацію. Маргінальність революційної лівиці в цілому, а також сектантство одних і опортунізм інших означали, що вона не змогла запропонувати альтернативу цьому курсу в жодній країні. Хоча вона стояла на чолі

деяких важливих ініціатив у Бразилії, Франції та Аргентині, лише аргентинський Лівий фронт за єдність (FITU) зумів зберегти певний рівень представництва і залишитися вірним своїй програмі.

МАЯТНИК ХИТАЄТЬСЯ ВПРАВО

Провал нового реформізму, що був породжений 21 століттям, і слабкість революційної лівиці призвели до того, що можливість почати долати плутанину у свідомості, успадковану від розпаду Радянського Союзу, була упущена. Навпаки, вони були поглиблені. Коли старі та нові ліві реформатори зазнали невдачі, крайні праві почали знаходити сприятливий ґрунт.

Невпевненість, скептицизм і недовіра до всього, що існувало, ще більше зростали. Розвиток альтернативних медіа став каналом поширення всіляких божевільних ідей і брехні, які почали користуватися більшою довірою, ніж ті, що виходили від інститутів деградованої демократії, від партій, які правили або правили, від наукових авторитетів і від нібито «надійних» ЗМІ, які, в свою чергу, були відповідальні за передачу ідей, що виходили від корумпованої і розкладеної державної бюрократії. Ультраправі були здатні використовувати мережі та альтернативні медіа

для пропаганди свого легкого дискурсу і проникнення в маси.

Той факт, що більшість населення Латинської Америки та Європи протягом десятиліть не страждала від наслідків диктаторських режимів 1970-х років або фашизму, полегшив їм завдання. Їм вдалося вплинути на частину молоді, яка не змогла адаптуватися до покращення прав жінок. А також на сектори збіднілого середнього класу, неформальних працівників без жодних прав і дуже відсталих секторів робітничого класу.

Побачивши, що вони набувають все більшого впливу, верстви буржуазії і сам імперіалізм, вражений кризою, якій, здається, не буде кінця, почали їх фінансувати, роблячи ставку на те, що вони зможуть досягти того, що не вдалося іншим лідерам: перемогти робітничий клас, покласти край його історичним завоюванням і почати відновлювати колишні норми прибутку.

Зрушення вправо верств населення не тільки посилює ультраправих: воно також супроводжується більшим зсувом вправо традиційних політичних сил, які таким чином намагаються приєднатися до хвилі цього другого моменту нового етапу, що розпочався з новим століттям.

РОБІТНИКИ ЧИНЯТЬ ОПІР

Але зростання цих реакційних проявів - не єдине явище цього етапу. Іншим явищем є заплекла боротьба робітників проти зазіхань на їхній рівень життя і на захист своїх економічних, соціальних і демократичних прав; повстання цілих народів проти своїх гнобителів, велика мобілізація жінок і молоді. Ми були свідками бунтів, повстань, загальних страйків і мільйонів людей на вулицях у великій кількості країн на всіх континентах. Останні - в Кенії. Ми є свідками радикально поляризованого світу, де одне явище підживлює інше. Праві висловлювання породжують радикалізацію і неприйняття в інших секторах суспільства, які готові боротися з ними в усіх сферах, використовуючи для цього будь-які засоби, що є під рукою. Ми бачили це нещодавно на виборах у Франції, де небезпека перемоги «Національного об'єднання» мобілізувала мільйони людей, які змогли змінити результати першого туру. У Німеччині мільйони людей мобілізувалися проти загрози ультраправі «Альтернативи для Німеччини». У Португалії 50-та річниця «Революції гвоздик» стала приводом для надзвичайної мобілізації у відповідь на зростання «фашос Чеги». В Аргентині два загальних страйки і мільйони людей на вулицях боролися проти лібер-фашо Мілей. Подібні ситуації спостерігаються майже у всіх країнах, де просуються ультраправі.

Там, де вони керують, робітничий опір множить, а оскільки їм не вдається перемогти робітничий клас або вирішити проблеми, які привели їх до влади. Тому вони втрачають позиції і програють вибори, як це вже сталося в США, Бразилії або нещодавно в Польщі, хоча ультраправі - це явище, яке залишилося в усіх цих країнах.

ЗАВДАННЯ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ

Різні політичні варіанти буржуазії, а головним чином ультраправі, крайні праві або радикальні праві, які глобально нападають на наші права і демократичні свободи, повинні мати наше протистояння і мають зазнавати поразки на вулицях, методами робітничого класу. Неправильно, що ми повинні підпорядковувати мобілізацію можливим і майбутнім перемогам на виборах, як стверджують реформісти. Навіть там, де силам класичних правих або лівоцентристів вдається перемогти ультраправих на виборах, як це сталося в США з Байденом, Бразилії з Лулою або Франції з «Народним фронтом», ультраправі нікуди не зник-

нуть, і вони будуть житися новими зрадами реформістів, щоб продовжувати діяти і повернутися до влади.

Для того, щоб сприяти максимально масовій мобілізації і, де є умови, загальному страйку, революціонери повинні розвивати найширшу єдність дій і єдиний фронт, анітрохи не підпорядковуючись реформістським або бюрократичним лідерам, яких ми закликаємо мобілізувати, і не забуваючи критикувати їхні протиріччя. Ми повинні працювати без будь-якого сектантства і по-братньому залучати рядових членів інших організацій, не впадаючи в опортунізм пристосування до помилкових позицій їхніх лідерів. У той же час, вкрай важливо заохочувати координацію між найбільш войовничими секторами для того, щоб вони працювали як єдиний блок. Крім того, там, де діють організовані групи ультраправих, важливо бути в авангарді організації самооборони. Пам'ятаючи, що з фашизмом або його послідовниками не можна дискутувати, з ними треба боротися, поки вони не будуть переможені.

Однією з найбільших слабкостей етапу, незважаючи на налаштованість нашого класу на боротьбу, є відсутність революційних лідерів з масовим впливом. Проблема лідерства існує не лише в профспілках: вона є суто політичною. Найважливішим історичним завданням, що стоїть перед нами, є побудова сильних революційних соціалістичних партій та інтернаціоналу, які можуть стати полюсом перегруповання. І зробити кроки в цьому напрямку можливо, якщо ми скористаємося малими і великими можливостями, які пропонує нам класова боротьба. Ми повинні терпляче пояснювати найкращим активістам, що вони не повинні дозволити знову обдурити себе піснями сирен реформістів, які, зіткнувшись з підйомом ультраправих, якому вони самі сприяли, пропонують ті ж самі рецепти, що і завжди: об'єднатися у безпринципні фронти з програмою косметичних реформ і відмовою від глибинної боротьби проти системи, для якої вони ніколи не бачать умов, щоб її вести.

Капіталістична система перебуває в повному розкладанні, і якщо ми не допоможемо її поховати, вона незабаром приведе нас до варварства. Той факт, що ультраправі та фашизм знову набирають обертів, є чіткою ознакою того, що цей процес вже розпочався. Запобігти його подальшому просуванню має вирішальне значення не тільки для того, щоб гарантувати гідне життя для всього людства, але й для того, щоб уникнути нових братовбивчих воєн і деградації природи, що досягає точки неповернення.

Єдиною альтернативою капіталістичному варварству є соціалізм. Однак ми говоримо про соці-

алізм Маркса, Енгельса, Леніна, Троцького, Розі Люксембург, а не про бюрократичну карикатуру, в яку виродився Радянський Союз за часів правління Сталіна. Ані про фарс капіталістичних диктатур, які плямують ім'я соціалізму у Венесуелі чи Нікарагуа. Набагато менше про те, що сектори «кампістських» лівих намагаються продати як альтернативу західному імперіалізму: Китай чи Росію, країни, які стали імперіалістичними і чий режимам немає чому позаздрити найгіршим диктатурам.

Соціалізм, за який варто боротися, - це той, де робітники керують через ради, де все вирішується демократично. Де багатство наших країн дозволяє насолоджуватися життям, насолоджуватися вільним часом і де ніхто не живе за рахунок праці інших або гноблення інших. Світ, де країни вільні у своєму самовизначенні.

Для боротьби за такий тип суспільства необхідно організуватися на національному та міжнародному рівнях, перегрупувати справжніх революціонерів, боротися до перемоги. Це пропозиція Міжнародної Соціалістичної Ліги, до якої ми запрошуємо вас приєднатися.

1. Кас Мудде, голландський вчений, професор Університету Джорджії та співробітник Центру дослідження екстремізму в Університеті Осло, є одним із інтелектуалів, які найбільше досліджували це явище.

Прочитайте журнал

**"Перманентна революція" #6
англійською мовою ось тут**

СХІДНА ЄВРОПА. ПРАВА ХВИЛЯ: ПРИЧИНИ, ПОТОЧНА РЕАЛЬНОСТІ І ВІДПОВІДІ ЛІВИХ

ОЛЕГ ВЕРНИК

Тенденція посилення правих і ультраправих сил у Східній Європі останнім часом є вкрай популярною як для серйозного вивчення, так і для незліченних і часто нечистоплотних спекуляцій на цю тему. Тому для соціалістичного читача дуже важливо не тільки глибоко зануритися в цю тему, не тільки зрозуміти причини ситуації, що склалася, та її перебіг, а й намацати якісь напрямки для пошуку оптимального рішення для поточної лівої політики. Часто ліві сили Східної Європи виявляються просто безпорадними що-небудь протиставити правій хвилі, а світові ліві не розуміють, яким чином вони можуть допомогти лівим Східної Європи.

Зрозуміло, що слабкість і недостатність справді соціалістичних сил у цьому регіоні на-

шої планети найбезпосереднішим чином впливає на поточний політичний баланс. І тут нам важливо вказати на одну з ключових тез нашого аналізу - поточне зростання і посилення впливу правих і вкрай правих у Східній Європі, так само як і крайня слабкість соціалістичних сил у цьому регіоні, - мають спільні причини, тісно пов'язані і тісно переплетені між собою. Давай-те ж спробуємо вказати на низку з них.

КОЛАПС СТАЛІНІЗМУ СПРИЧИНИВ ПРАВИЙ ПОВОРОТ. ЛІБЕРАЛЬНИЙ ДИСКУРС ЗМІНИВСЯ ПРАВОКОНСЕРВАТИВНИМ

Після закінчення Другої світової війни практично вся Східна Європа вкрилася так званими «країнами народної демократії», які тією чи

іншою мірою копіювали економічний уклад і політичний устрій Радянського Союзу. Сталін використовував перебування радянської армії в країнах Східної Європи для свого вирішального впливу на результат післявоєнної політичної боротьби в цих країнах. Сталіністські партії, користуючись як підтримкою широких верств робітничого класу, так і спираючись на радянську армію, перемагали на парламентських виборах буржуазні партії і встановлювали свою монополію на політичну владу в цих країнах. Суворе підпорядкування цих партій політиці Москви і курс на відмову від ідей робітничої демократії практично відразу сформували в цих країнах модель «деформованих робітничих держав». При чому, тут важливо зазначити, що власне ніякої «деформації» в цих країнах Східної Європи і не відбувалося, оскільки там не було від самого початку робітничої антикапіталістичної революції, а сталіністські моделі реалізовувалися від самого початку на багнетах радянської армії.

Не є таємницею, що в такій ситуації тривале перебування радянської армії в цих країнах Східної Європи поступово в масах робітничого класу починає сприйматися як окупація, а сталіністські режими в цих країнах - як окупаційні. Особливо ці настрої посилювалися в народних масах країн так званого «Варшавського договору» (створений 1955 року під контролем СРСР на протидію західному імперіалістичному блоку НАТО) після знищення радянською армією Угорської робітничої революції (1956 рік) та вторгнення радянської армії в Чехословаччину для відновлення підконтрольності Москві місцевої Компартії (1968 рік).

Бюрократична модель планової економіки, що являла собою кальку з СРСР, не давала змоги сталіністським режимам країн Східної Європи демонструвати будь-які переваги перед швидко зростаючою капіталістичною економікою країн Західної Європи, яка розвивалася прискореними темпами. Різке відставання в економічному розвитку і в рівні життя населення країн Східної Європи порівняно з країнами Західної Європи різко посилювало і без того критичні настрої трудящих мас до сталіністських режимів, які ще утримувалися при владі на багнетах радянської армії. Зрозуміло, що в народних масах тоді широко поширювалися саме ліберально-буржуазні ідеї. Очевидно, що т.зв. «перебудова», що була оголошена Михайлом Горбачовим у СРСР 1985 року, практично моментально дозволила широким народним масам наприкінці 80-х - на початку 90-х років знести авторитарні сталіністські режими країн

Східної Європи і реставрувати капіталізм.

Однак, важливо зазначити, що капіталізм для багатьох країн колишнього «Варшавського договору» виявився немов цебер холодної води на гарячі й запалені голови. Ілюзії широких народних мас у капіталізмі дуже швидко випарувалися. Реставрація капіталізму часто супроводжувалася знищенням цілих галузей промисловості, орієнтованих раніше на ринок СРСР. Масове безробіття, що охопило населення цих країн, виштовхувало мільйони молодих робітників на пошуки роботи в країни Західної Європи. Зростання масової психологічної депресії та розчарування в капіталізмі поступово почало набувати консервативних характеристик. Посилювалася клерикалізація населення та зростання впливу церкви. Разом із цим почали посилюватися націоналістичні настрої та вкрай праві настрої.

Входження країн колишнього «Варшавського договору» до Європейського Союзу також на самому початку цього процесу супроводжувалося підвищеним рівнем ілюзій та очікувань жителів країн Східної Європи. Однак, досить швидко з'ясувалося, що правила в Європейському Союзі визначають насамперед інтереси капіталу провідних країн Західної Європи. І далеко не всі країни Східної Європи входять до сфери інтересів провідного західноєвропейського капіталу. І знову так звані країни «молодої європейської демократії» опинилися у вкрай важкій економічній ситуації, що вкотре вдарило по політичних настроях їхніх виборців.

Тут важливо зазначити, що від самого початку таке здорове явище в політичному житті цих країн, як «евроскептицизм», поступово почало трансформуватися в масовій свідомості в крайні форми націоналізму, клерикалізму, консервативної охоронної політики і традиціоналізму. Це, своєю чергою, спровокувало багатьох провідних буржуазних популістських політиків Східної Європи різко розвернутися від ліберального політичного дискурсу в бік правопопулістського.

У рамках цього «розвороту» популісти актуалізували для широкої народної маси і цілком об'єктивні проблеми. Так, наприклад, правопопулістський лідер Угорщини Віктор Орбан оголосив війну світовому фінансовому спекулянту і представнику глобального фінансового капіталу Джорджу Соросу, який має угорсько-єврейське походження. Сорос, як гравець глобального трансконтинентального рівня, виступає з концепцією т.зв. «відкритого суспільства», що дозволяє глобалізованому капіталу ставити під свій контроль регіональні уряди та

місцеві капітали. Праві популісти на чолі з Віктором Орбаном очолили курс на «самостійний розвиток Угорщини» і значною мірою ускладнили свої відносини з провідними колами загальноєвропейської бюрократії Європейського Союзу. Але з огляду на те, що робітничий клас Угорщини був украй розчарований як самою реставрацією капіталізму, так і входженням до Європейського Союзу, він підтримав у своїй масі правопопулістську політику Віктора Орбана, який беззмінно є прем'єр-міністром Угорщини з 2010 року.

За прем'єрства Віктора Орбана активно просувалася клерикалізація країни - до конституції внесли положення, що народ Угорщини об'єднують Бог і християнство. Це, у свою чергу, стало передумовою для подальшої законодавчої заборони абортів і одностатевих шлюбів. За Орбана масово по всій країні замість знесених пам'ятників сталіністським лідерам встановили пам'ятники Міклошу Хорті, за правління якого Угорщина була союзником нацистської Німеччини у Другій світовій війні. Уряду Віктора Орбана також вдалося ухвалити низку законів, що сильно ускладнюють життя ромської (циганської) меншини. Було дозволено масове використання вогнепальної зброї (нібито «для

самозахисту»), що посилює неформальні вкрай праві мілітаристські організації, які часто дотримуються яскраво вираженої антиромської спрямованості.

Традиційна підтримка Віктором Орбаном імперіалістичної зовнішньої політики Володимира Путіна також не може бути пояснена лише високим ступенем залежності економіки Угорщини від енергоносіїв з Російської Федерації. Цих двох лідерів об'єднують спільні правоконсервативні погляди, що пропагують «традиційні цінності», «міцну сім'ю», церкву, антикомунізм і ненависть до ЛГБТ.

Важливо зазначити, що багато в чому аналогічні процеси посилення вкрай правового консервативного суспільного дискурсу спостерігаються також і в Польщі. Протягом десятиліть однією з провідних політичних сил Польщі є Партія «Право і Справедливість» (PiS). Ця партія дотримується націонал-консервативної ідеологічної орієнтації з сильними елементами клерикалізму, підтримує тісні зв'язки з католицькою церквою.

Партія «Право і справедливість» уперше перемогла на виборах у 2005 році, оголосивши себе альтернативою «могутній лівацькій і ліберальній еліті». На думку ідеологів партії, Польща має остаточно звільнитися не лише від негативної спадщини «соціалістичного минулого», а й від набутих за останні двадцять з гаком років сумнівних цінностей ліберального суспільства. У своїй політичній практиці партія протиставляє європейські та польські цінності, що засновані на християнських традиціях. Два Президенти Польщі були представниками цієї партії - Лех Качинський та Анджей Дуда. Під жорстким тиском правлячої партії «Право і справедливість» 22 жовтня 2020 року Конституційний суд Польщі визнав незаконним право жінки на аборт у разі виявлення у плода серйозної вади або невиліковного захворювання, що становить приблизно 98 % від загальної кількості абортів у Польщі.

На відміну від своїх угорських право-консервативних однодумців «Право і справедливість» традиційно проводить антиросійську політику, засновану на культивуванні пам'яті розгрому польськими військами Пінсудського під Варшавою червоної армії Тухачевського, яка наступала в 1920 році. Як уже вище зазначалося, PiS спирається на найсильнішу в Європі католицьку церкву, яка в роки сталінського правління сприймалася широкими народними масами як осередок морального опору «комуністичній окупації».

Як уже зазначалося вище, зростання впливу право-популістських політичних сил у країнах Східної Європи та слабкість соціалістичного політичного табору має спільну причину - контрреволюційну спадщину сталінізму, який на довгі роки дискредитував в очах широкої народної маси ліву альтернативу. «Деформовані робітничі держави» формувалися там не внаслідок пролетарських соціалістичних революцій, а внаслідок контролю і впливу з боку Москви та перебування в цих країнах, фактично, окупаційної радянської армії. Радянська армія не була виведена з цих країн після закінчення 2-ї світової війни за угодою із Західним імперіаліз-

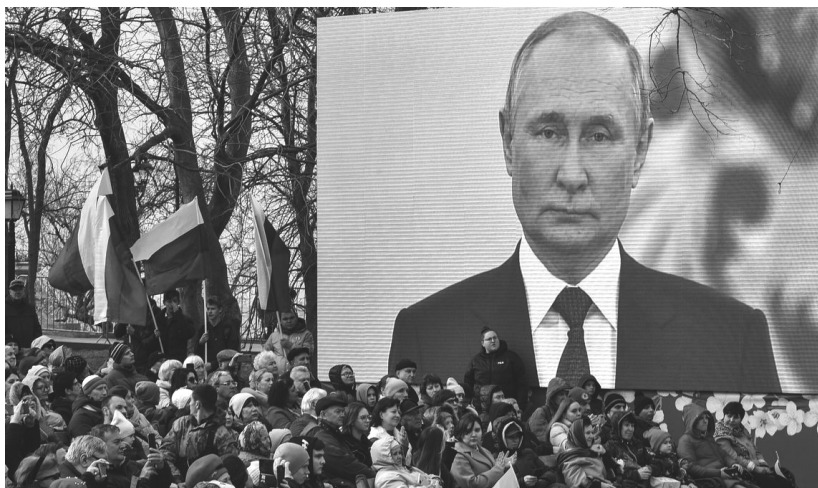
мом і найбезпосереднішим чином впливала на встановлення влади промосковських «комуністичних» партій. Для широких мас трудящих ці режими, з одного боку, сприймалися як окупаційні, а з іншого - як антиробочі. Відповідно, цей очевидний факт і пояснює багато в чому, чому саме після розчарування в капіталізмі та Європейському Союзі багато мільйонів трудящих країн Східної Європи потрапили під вплив і підтримують електорально не ліві соціалістичні сили, а правоконсервативні та часто відверто ультраправі політичні сили.

Слабкість лівого сегмента політики країн Східної Європи очевидна. Незважаючи на те, що ліві партії часто представлені в парламентах цих країн, їм не вдається постати для робітничого класу і трудящих реальною альтернативою як мейнстриму буржуазної влади, так і праворадикальним його опонентам. Більшість поточних лівих партій були трансформовані в соціал-демократичному напрямі саме зі старих партій, що мають сталіністську традицію. Користуючись своїм бюрократичним минулим, багатьом із них у перші роки реставрації жорсткого капіталізму вдалося закумуляувати навколо себе масові протестні настрої трудящих і плавно трансформувати їх із завдань робітничої революції на парламентську боротьбу в рамках режиму буржуазної демократії. Ці партії настільки сильно інтегровані як умовний «лівий сегмент» офіційної системної буржуазної політики, що цілком справедливо перестали сприйматися робітничим класом і трудящими як реальна альтернатива поточній мейнстримовій капіталістичній політиці.

Це стосується і польської партії *Sojusz Lewicy Demokratycznej* - SLD, яка зараз трансформувалася в парламентську партію *Nowa Lewica*, яка бере участь зараз у правлячій урядовій коаліції з лібералами навколо поточного президента Польщі Дональда Туска. Це стосується і Болгарської Соціалістичної Партії (БСП), яка неодноразово брала участь в урядових коаліціях і мала своїх президентів Болгарії. Аналогічну історію і традицію має Угорська Соціалістична Партія (*Magyar Szocialista Párt*) та багато інших аналогічних політичних проєктів. Зрозуміло, не є винятком у цьому ряду і німецька парламентська партія «Ліва» (*Die Linke; Linksparte*), що має свою електоральну базу в Східній Німеччині (колишня Німецька Демократична Республіка).

На тлі цих системних «лівих» партій численні право-популістські та праворадикальні партії та рухи країн Східної Європи часто сприймаються як реальна альтернатива поточ-

ному урядовому курсу. Справедливу ненависть простого народу до бюрократії Європейського Союзу праві популісти трансформують в ідеї ізоляціонізму та «особливого шляху» своїх країн. Націоналістична риторика останнім часом посилюється в країнах Східної Європи, дедалі активніше й активніше вона комбінується із загальноєвропейським правим трендом антиіммігрантської політичної риторики.

Країни Західної Європи, зіткнувшись із труднощами приймання та інтеграції дедалі нових і нових хвиль мігрантів (як легальних, так і нелегальних) із Близького і Центрального Сходу та Північної Африки, намагаються значну частину мігрантів перерозподілити в країни Східної Європи. А праві популісти цих країн набирають свої політичні бали, критикуючи цю політику чиновників ЄС і намагаючись не допустити до своїх країн потоки мігрантів. Уже неодноразово згадуваний раніше Віктор Орбан - затятий і публічний противник нелегальної міграції. Він є прихильником введення квот для іммігрантів з боку самої Угорщини, але не з боку Європейського Союзу. Причиною цього стало транзитне становище Угорщини, звідки з табору біженців в угорському місті Дебрецен переправляються в Західну Європу недокументовані іммігранти, в основному з Афганістану, Іраку та Сирії.

Зрозуміло, що праві популісти і радикали країн Східної Європи брешуть своїм виборцям, пропонують удавані альтернативи, пропонують розв'язувати комплексні та глибокі проблеми через вкрай спрощені й схематичні варіанти їхнього розв'язання, через спроби стравлювання між собою різних загонів трудящих. Проблему міграції абсолютно неможливо розв'язати в рамках окремих країн шляхом їхньої самоізоляції та закриття кордонів. Світові міграційні хвилі зазвичай пов'язані не тільки з жахливими воєнними конфліктами в країнах Близького

і Середнього Сходу, а й із потребами самих капіталістичних економік європейських країн у новій і дешевій робочій силі з метою знизити витрати виробництва на заробітну плату європейських робітників, об'єднаних у свої потужні профспілки. Безправні мігранти, які працюють за копійки, зараз активно заповнюють ринки робочої сили Західної Європи. І Східна Європа аж ніяк не стане якимось винятком із загальних правил капіталістичної економіки.

Докорінне розв'язання як світової проблеми міграції, так і всіх інших проблем, на яких спекують ультраправі, стане можливим тільки

Володимир Зеленський і Джо Байден

через загальносвітовий поворот до соціалістичної трансформації і через знищення капіталізму, через введення загальносвітової демократичної планової економіки, через реальне виробниче самоврядування трудящих у всіх країнах і територіях земної кулі.

УКРАЇНА. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА БОРЬБА І ПРАВА НЕБЕЗПЕКА

Україна територіально також належить до країн Східної Європи, але в актуальному аналізі тих політичних процесів, які відбуваються в ній та навколо неї, все ж таки досі більш актуальною є категорія «пострадянський простір». Україна опинилася серед деяких країн «пострадянського простору», які ось уже понад 30 років здійснюють болісний історичний процес своєї сепарації від Російської Федерації, реалізації свого права на самовизначення, права на вільний самостійний розвиток. Але й тут ми бачимо, що спадщина багаторічного сталінізму вирішальним чином формує як вкрай слабкий лівий соціалістичний рух, так і тенденцію поси-

лення позицій правих політичних сил. Україна є однією з небагатьох країн Східної Європи, у парламенті якої немає жодної лівої політичної партії, немає жодного лівого депутата.

Я вже неодноразово раніше у своїх матеріалах вказував, що Російський імперіалізм у своїх пропагандистських інтересах свідомо та багаторазово гіперболізує сили та вплив правих та ультраправих політичних сил в Україні, які навіть у своїй сукупності не набирали на парламентських та президентських виборах більше 2-3 відсотків. Чим більше російська державна пропаганда називає всіх без винятку українців, які чинять опір російській імперіалістичній агресії, «укронацистами», «українськими фашистами», «бандерівцями», то тим більше виникає потреба розібратися в дійсній ситуації, витоки якої сягають історії національно-визвольної боротьби українського народу.

1938 року Сталін виключив Компартію Польщі та її складову частину Комуністичну партію Західної України (КПЗУ) зі складу Комінтерну. На той час Комінтерн, створений ще 1921 року Леніном у Москві, вже давно капітулював перед сталінською контрреволюцією і радянською бюрократією. Офіційною підставою для цього виключення був як завжди «троцькізм», який ніби глибоко проник у КПЗУ і з яким належало вести боротьбу. Провідні діячі КПЗУ були розстріляні, згідно з рішенням сталінських судів, як «пособники троцькістів і агенти фашизму». Зрозуміло, це був лише черговий епізод беззаконних сталінських репресій проти щирих і відданих робітничому класу комуністів. 4 Інтернаціонал Льва Троцького, справді, вів свою активну роботу серед західноукраїнських комуністів і Сталін панічно боявся втратити контроль над цією партією Комінтерну. Він вирішив, що краще знищити всю партію, ніж втратити вирішальний контроль над її активом.

КПЗУ впродовж 20-30-х років ХХ століття була, безсумнівно, одним із флагманів національно-визвольної боротьби західноукраїнського народу за своє національне визволення. У важких умовах польської окупації західноукраїнських земель КПЗУ, як провідна ліва сила даного регіону, вела важку боротьбу за возз'єднання всього українського народу. У лавах цієї партії із середини 30-х років дедалі сильніше й сильніше проявляли себе елементи, які вкрай критично ставилися до політики Сталіна в Радянській Україні. Правду про голод 32-33 років, так само як і про проблеми насильницької русифікації, неможливо було приховати від трудящих Західної України. КПЗУ становила лівий фланг національно-визвольного руху, а правий

фланг формували численні націоналістичні формування, багато з яких ідейно орієнтувалися на ті чи інші версії правого радикалізму, включно з італійським фашизмом і німецьким націонал-соціалізмом. Знищення КПЗУ в 1938-1941 роках є одним із найсерйозніших злочинів сталінізму перед українським народом.

Відоме в Україні прислів'я говорить про те, що «святе місце порожнім не буває». І цілком очевидно, що після знищення сталінським режимом західноукраїнських комуністів прапор національно-визвольних змагань українського народу перейшов до правих формацій і передусім до праворадикальної Організації Українських Націоналістів (ОУН). Саме її спадщина і стала мейнстримом для багатьох молодих українців після здобуття Україною своєї незалежності 1991 року, а для української влади - частиною історії, що підлягає офіційній глорифікації.

А левая идея в своей массе, соответственно, по-прежнему продолжает ассоциироваться со сталинизмом и его преступлениями. Именно в этом политическом форватере и был принят украинским парламентом 9 апреля 2015 года пакет законов о декоммунизации. Уже к тому времени был оккупирован Крым и всюду полыхала война на Донбассе. Несмотря на то, что эти законы под «коммунизмом» подразумевают исключительно идеологическое наследие советского периода истории, а сам пакет законов был направлен на прекращение деятельности пост-сталинистской Коммунистической партии Украины (КПУ), для левых сил, даже далеких от сталинизма эпохи СССР, возникла ситуация серьезного дискомфорта и даже опасности в проведении своей политической работы.

Тут также важно отметить, что в связи с заявленным в Конституции Украины курсом на вступление в Европейский Союз и признанием приоритетности «европейских ценностей» все без исключения сменяющие друг друга украинские власти стараются обезопасить ЛГБТ сообщество во время проведения ими своих прайдов и публичных мероприятий от атак уличных ультраправых. Многие сотрудники западных посольств в Киеве непосредственно принимают участие в акциях ЛГБТ, чтобы сделать их более безопасными для украинских участников. Мероприятия ЛГБТ охраняют усиленные подразделения полиции, общая численность которых во много раз превосходит общую численность атакующих правых. Однако, степень уличного ультраправого насилия все равно еще остается вполне существенной. Тут также интересно отметить, что согласно официальной статистике

в Украине уже на протяжении многих лет не наблюдается тенденции роста преступлений на национальной и расовой почве.

Возможно, данная статистика и не совсем точна, но, все-таки, она дает нам некий оптимизм, пусть и крайне осторожный, в анализе текущих тенденций в украинском обществе.

Вочевидь, зростання правого популізму в регіоні Східної Європи пов'язане із загальносвітовою проблемою популярності цього тренда. Правий популізм може проявляти себе в найрізноманітніших обличчях - від релігійно-фундаменталістського і до правонаціоналістичного, від право-лібертаріанського і до неонацистського. Усі ці версії об'єднують спроби знаходження вкрай поверхневих відповідей на вкрай складні питання світового і локальних порядків денних, невіра в сили і потіння світового робітничого класу і відверта ворожість до його ідеології. Правий популізм спирається на вкрай низький рівень системи суспільної освіти для трудящих мас, культивованій світовим капіталом для сегрегації народних мас і їхнього масового отуплення та обману. На ліві сили попереду чекає дуже важка робота з донесення до широкої народної маси і, насамперед, до широких верств робітничого класу справді лівої та справді соціалістичної альтернативи всім версіям правого популізму, гомофобії, гомофобії, расизму, ксенофобії та клерикалізму. «Дорогу здолає той, хто йде!»

РОЗА ЛЮКСЕМБУРГ

СОЦІАЛІЗМ АБО ВАРВАРСТВО

